

Arondéuslezing

15-5-2024

Natascha van Weezel

Lieve papa,

Je bent precies vijf jaar dood, maar ik denk nog elke dag aan je. De laatste maanden zelfs meer dan ooit. Dat houdt natuurlijk verband met de huidige oorlog tussen Israël en Hamas.

Sinds het begin van deze oorlog probeer ik een genuanceerd standpunt te verkondigen. Van mama en jou heb ik immers geleerd om iedereen met een open vizier tegemoet te treden. Ik ben geschokt door het aanhoudende geweld en de honger in Gaza. Maar ik schrik ervan dat de begrijpelijke woede daarover hier soms vermengd raakt met antisemitisme. Ook ik krijg geregeld antisemitische bagger over me heen. En dan hoor ik jouw stem in mijn hoofd: 'niet verharden Tascha, houd je hart zacht.'

Makkelijk is dat niet. Onlangs belandde ik in een discussie waarin ik werd weggezet als 'rechtse havik', omdat ik voor een tweestatenoplossing pleitte. Ik geef toe dat dit nu mijlenver weg lijkt, maar wat is het alternatief? Volgens mijn gesprekspartners was de enige oplossing één staat: historisch Palestina.

Een aantal dagen na deze teleurstellende ontmoeting vond de opening van het Nationale Holocaustmuseum plaats. Daar werd een grote pro-Palestina demonstratie gehouden, vanwege de aanwezigheid van de Israëlische president Herzog. Demonstreren is een belangrijk recht – ook dat heb ik van jou geleerd.

Hoewel de locatie wrang aanvoelde, geloof ik zeker dat veel demonstranten daar enkel waren om aandacht te vragen voor de vreselijke situatie in Gaza. Jammer genoeg zaten er ook minder frisse figuren tussen. Op het moment dat een Holocaustoverlevende en zijn 3-jarige achterkleindochter de mezoeza aan de deurpost van het museum bevestigden, werden ze uitgeroepen en uitgescholden voor 'kankerzionisten'.

Ik moest denken aan de zomer van 2014. Ook toen was er een oorlog tussen Israël en Hamas. Ik herinner me dat jij slapeloze nachten kreeg van een pro-Palestina demonstratie in de Haagse Schilderswijk. Daar werd namelijk 'dood aan de Joden' gescandeerd. Je vroeg je een ogenblik af of we niet beter naar Israël konden emigreren. Waren Joden nog wel veilig in Nederland? Tot mijn opluchting kwam je er weer snel op terug. Wat moesten wij linkse Joden nou in het Israël van Netanyahu?

Soms ben ik blij dat je dit niet meer hoeft mee te maken. Het is nu zoveel heftiger dan in 2014. Op andere momenten ben ik juist boos dat je er niet bent. Ik heb j'ouw advies nodig nu ik me steeds vaker vervreemd voel van alles waar ik in geloofde. Zoals je weet zet ik me al jarenlang in voor de dialoog, maar heeft dat eigenlijk nog wel zin als het debat zo vertroebeld raakt? Lieve papa, het laatste wat ik wil is verharden. Dus misschien kun jij me raad geven op afstand: hoe houd je je hart zacht als het steeds verder uit elkaar getrokken wordt?

*Liefs,
Natascha*

Geachte Commissaris van de Koning, geachte burgemeester, geachte leden van de Werkgroep, geachte aanwezigen,

Excuses dat ik me pas in tweede instantie tot u richt. Dat is uiteraard niet zoals het hoort, maar ik hoop dat u mij voor deze ene keer wil vergeven. Ik vind het een grote eer om hier vanavond te zijn.

Hoewel ik er in deze lezing nog vaker aan zal refereren, begint mijn verhaal niet op 7 oktober. Het begint zelfs niet bij mijn geboorte in augustus 1986, maar lang daarvoor. Mijn opa Herman Bleich werd in 1917 geboren in Bochnia, een kleine plaats in Polen vlakbij Krakau. Op jonge leeftijd vertrok hij met zijn gezin naar Berlijn. Daar had hij een prettig leven: hij genoot van school en in zijn vrije tijd was Herman politiek actief bij de socialistische jongerenbeweging. Elke dag kocht Herman het socialistisch avondblad bij een vrouw die daar werkte. Op 30 januari 1933 riep zij met overslaande stem: "Rijkspresident Hindenburg heeft Adolf Hitler tot Rijkskanselier benoemd." De tranen stonden in haar ogen. Mijn opa was 15 jaar en als joodse socialist doodsbang voor de gevolgen. Al snel merkte hij veranderingen. De antisemitische propaganda was enorm. Niemand wist wat de Nazi's precies zouden gaan doen, maar het broeide aan alle kanten. Na de middelbare school vertrok Herman dus naar Praag om economie te gaan studeren, maar in 1938 kwam daar een pro-Duitse regering aan de macht. Per trein, zonder visum, vertrok Herman naar Den Haag en trok in bij zijn zus Rosa, die daar inmiddels woonde. Hij ontmoette Helen, mijn oma.

Toen alle joden in 1942 gedwongen werden naar Amsterdam te verhuizen en iedereen een Jodenster moest dragen, wilden Herman en Helen dat absoluut niet. Dat betekende dat ze niet legaal in Nederland konden blijven en ze besloten te vluchten. Zwitserland leek een logische keuze. Binnen een paar weken bereikten ze Lyon, gelegen in Vichy-Frankrijk. Daar huurden ze een kamer. Nadat een buurtbewoner de politie had getipt dat ze buitenlandse joden waren, werden ze in september 1942 door de Vichy gendarmes opgepakt. Na een dag op een politiebureau te hebben doorgebracht werden ze naar Rivesaltes gestuurd, een klein doorgangskamp waar treinen naar het Franse Westerbork, Drancy, gingen. Zodra ze het kamp binnenkwamen zei Herman op hoge toon in het Duits tegen de bewaker dat hij onmiddellijk de commandant van dit kamp wilde spreken. De Franse gendarme wist niet precies hoe het zat en besloot Herman naar de commandant te brengen. Daar riep Herman woedend dat het werkelijk een schandelijk misverstand was dat hij en zijn vrouw hier naartoe waren gebracht, omdat hij een zeer belangrijke Zwitserse journalist was en Zwitserland uiteraard neutraal was. Hij eiste dat hij mocht telefoneren met de Zwitserse consul in Vichy voor opheldering. Herman kende die consul helemaal niet en hij was ook geen bekende journalist, maar een onbeduidend freelancertje. De commandant stond absoluut niet toe dat een gevangene zou telefoneren, maar Herman mocht bij hoge uitzondering een telegram aan de consul sturen. En dat deed mijn opa: "Geheel per ongeluk in Rivesaltes terecht gekomen. Vraag om uw medewerking. Schrijf voor dit en dat. Herman Bleich." De consul begreep kennelijk dat er levens op het spel stonden en telegrafeerde terug: "Ja, deze man ken ik goed. Onmiddellijk vrijlaten!" Ze durfden niet terug naar hun

adres in Lyon en slaagden erin een passeur te vinden die beloofde hen naar Zwitserland te brengen. Te voet. Een afstand van zo'n 250 kilometer. Ze liepen drie dagen en drie nachten zonder eten en drinken. Vooral het laatste stuk was problematisch. De vluchtelingen moesten over een berg, de Mont Salève, waarvan het grensgebied aan twee kanten werd bewaakt. Niet veel later zagen mijn opa en oma een brievenbus met de Zwitserse vlag erop. Ze proefden de vrijheid, maar hoewel ze in Zwitserland waren, was het nog steeds niet veilig. Als je dichterbij dan dertig kilometer bij de grens werd aangehouden, werd je namelijk alsnog teruggestuurd. Gesterkt door vernieuwde hoop liepen ze het dal in en kwamen aan in een grensdorp. Op goed geluk besloten ze ergens aan te bellen. Bij het eerste huis dat ze zagen werd niet opengedaan en ze stonden er een beetje besluiteloos bij, toen er plotseling vanuit een ander huis naar hen gezwaaid werd. "Kom, kom hier." Zei een vrouw vanuit de kier van het raam. "Ik heb de hele dag op u gewacht!" Herman en Helen haastten zich naar de familie Zurbrug. Zij gaven hen schone kleding en eten. De Zurbrugs vertelden dat het goed was dat er aan de overkant niet open werd gedaan, omdat daar leden van de Zwitserse Fascistische partij woonden. Mijn opa en oma kwamen terecht in een vluchtelingenkamp en daarna kregen ze een kleine woning toebedeeld in het Zwitserse bergdorp Ennetbühl.

Na de oorlog keerden mijn grootouders terug naar Den Haag, waar ze hoorden dat hun ouders, broers en zusters waren vermoord in Auschwitz, Belzec, Bergen-Belsen en Mauthausen. Later werd mijn opa inderdaad een bekend journalist. Ook richtte hij perscentrum Nieuwspoort in Den Haag op. Hij gaf mij bovendien een belangrijke les mee: "Zie ieder mens als individu en niet als lid van een groep". Een boodschap die wat mij betreft vandaag de dag actueler is dan ooit. Hoewel de Tweede Wereldoorlog alweer 79 jaar achter ons ligt en mijn grootouders al jaren dood zijn, leven ze voor mijn gevoel toch een beetje voort in mij. Door hun moed, én door de goede daad van een totaal onbekende, lééf ik.

Dat is ook wat mij zo inspireert aan Willem Arondéus. Ook hij redde de levens van Joden. Toen de Nazi's Nederland binnenvielen kon deze beeldend kunstenaar en schrijver niet weerloos toekijken. In 1941 begon hij met de uitgave van de Brandarisbrieven. In de illegale pamfletten riep hij kunstenaars op zich te verzetten tegen de bezetter door de Nederlandse Kultuurkamer te boycotten. Ook behoorde hij tot de kern van de Persoonsbewijzencentrale (PBC), de verzetsgroep die zich bezighield met het namaken en verspreiden van persoonsbewijzen. Deze vervalsingen kwamen aan het licht toen de Duitsers de identiteitsbewijzen vergeleken met de officiële kopieën uit het bevolkingsregister. Arondéus had het hierbij kunnen laten, maar dat deed hij niet. Samen met een aantal anderen plande hij een bomaanslag op het bevolkingsregisterkantoor in Amsterdam. Vermomd als politieagent kwamen de verzetsstrijders op 27 maart 1943 het gebouw aan de Plantage Kerklaan binnen. De explosie vernietigde 800,000 identiteitskaarten, zo'n 15 % van het totaal. Een paar dagen na deze aanslag werd Arondéus gearresteerd. Op 1 juli 1943 werd hij hier vlakbij, in de duinen, geëxecuteerd. Voor zijn heldenmoed (een ander woord kan ik niet verzinnen) betaalde hij de hoogste prijs: zijn leven.

Door dit soort verhalen heb ik altijd geleerd om naar het goede in de mens te kijken. Zelfs in de meest benarde en angstaanjagende situaties zijn er mensen die onbaatzuchtig voor een ander opkomen. Die niet alleen aan zichzelf denken en die de wereld een stukje mooier willen maken.

De wereld een stukje mooier maken. Wat mij betreft het hoogste streven. Maar hoe doe je dat precies met al die verschrikkingen die we nu om ons heen zien? Ik vraag het me dagelijks af.

Eerst neem ik u mee naar 2023. Dat was het mooiste jaar van mijn leven. Althans, zo begon het. Op 25 januari werd ik voor het eerst moeder. Ik weet nog heel goed hoe mijn zoontje direct na zijn geboorte op mijn buik werd gelegd. Met zijn kleine handje pakte hij mijn wijsvinger en kroop tegen me aan. Ik boog me over zijn hoofd, dat was verpakt in een piepklein mutsje, en fluisterde in zijn oor: "Vanaf nu zal mama je tegen alles beschermen." De eerste maanden lukte dat aardig moet ik zeggen: Max was zo'n tevreden baby.

Maar op zaterdag 7 oktober spatten mijn babybubbel en de illusie van veiligheid in één klap uit elkaar. Max was – zoals gebruikelijk – vroeg wakker. Ik verschoonde zijn luier, mengde wat nutrilonpoeder met gekookt water, gaf hem de fles en we speelden met de blokkendoos. Achteraf gezien had ik gewild dat ik de tijd op dat moment had kunnen stilzetten.

De rust werd verstoord door een appje van een vriendin. "Is je familie veilig?" schreef ze. Mijn familie? Hoezo? "In Israël" schreef ze terug. Ik haalde mijn schouders op. Er was zo vaak wat aan de hand in Israël, daar was ik inmiddels wel aan gewend geraakt, het leek me dan ook geen reden tot paniek. Toch opende ik de app van de NOS en mijn mond viel letterlijk open. 'Grote aanval van Hamas op Zuid-Israël en talloze raketbeschietingen,' las ik. Meteen belde ik mijn tante in Israël om te vragen hoe het ging. Ze nam niet op. Gelukkig belde ze na twee uur terug: ze zat in de schuilkelder en had slecht bereik. Vervolgens zat ik aan de buis geluisterd, wachtend op elk snippertje informatie. Er was nog maar weinig bekend. Hamas was door de grenshekken gebroken en had kibboetsen en een muziekfestival aangevallen. Er zouden bovendien gijzelaars zijn meegenomen naar de Gazastrook.

Ook de Israëlische premier Netanyahu verscheen al snel ten tonele. Hij zei dat Israël in oorlog was met Hamas. Eén blik op zijn gezichtsuitdrukking en ik wist dat het menens was. Op dat moment schoten er drie dingen door mijn hoofd: welk effect gaat deze bloederige moordpartij hebben op de sfeer in Israël? Hoe heftig zal de tegenaanval op Gaza zijn? En: wat voor gevolgen gaan we hiervan ondervinden in Nederland? Die laatste vraag kwam voort uit mijn herinneringen aan eerdere oorlogen tussen Israël en Gaza. Die zorgden ook voor spanningen hier.

Vooraf 2014 had indruk op me gemaakt. Ik wist nog hoe verschillende groepen recht tegenover elkaar kwamen te staan. Op Facebook ontstonden scheldpartijen en in alle grote steden vonden heftige pro-Palestina en pro-Israël demonstraties plaats. Die specifieke oorlog leidde ertoe dat ik actief werd binnen de dialoog tussen Moslims en Joden – wat ik jarenlang ben blijven doen. Ik zag het wantrouwen, het onbegrip en de spanningen. Het kon toch niet zo zijn dat een oorlog die zich op bijna 4000 kilometer afstand afspeelde ook hier mensen uit elkaar dreef?

Nu, negen jaar later, las ik daags na de aanval van Hamas de volgende tekst op de Instagrampagina van de Nederlandse actiegroep *Students for Palestine* (ik citeer):

"Bij het ochtendgloren van zaterdag 7 oktober gaf het Palestijns verzet in Gaza een verbazingwekkend antwoord op het steeds maar voortdurende geweld van het zionisme en de Israëliëse immigrantenkolonie. Met paragliders daalden de mensen van Gaza vanuit alle hoeken en gaten van de belegerde landstrook af in de nederzettingen en militaire buitenposten van de bezetter om zich zo vrij te vechten uit de gevangenis waarin zij de laatste zeventien jaar werden vastgehouden en zij toonden de wereld dat het Palestijnse volk door zal vechten tot zijn definitieve bevrijding en terugkeer."

Ik schrok ervan. Dit soort harde taal kende ik niet – al zou ik er helaas snel aan wennen. Dit was een regelrechte lofzang op Hamas. Het gaf me een naar gevoel. Al mijn hele leven kom ik in Israël. En al net zo lang ben ik ervan doordrongen dat Hamas niet bepaald bestaat uit zachtaardige figuren. Ze saboteerden de Oslo-akkoorden (samen met Netanyahu overigens) en bliezen talloze Israëliëse cafés, restaurants, disco's en bussen op. Eén keer belde mijn neef ons op. Hij was bij het Dizengoff Center, het grootste winkelcentrum in Tel Aviv: "Ik leef nog," zei hij. "Maar om me heen zie ik overal afgereten lichaamsdelen." Op dat moment raakte ik ervan doordrongen dat Hamas maar één ding wilde: Israël van de kaart vegen. Daar deden ze overigens niet geheimzinnig over. In hun handvest staat de zin: 'From the river to the sea, Palestine shall be free.'

Netanyahu ging al snel over tot heftige bombardementen en in reactie daarop was het juist deze slogan die nu gescandeerd werd in de Nederlandse straten. Van Amsterdam tot Maastricht, en van Nijmegen tot Den Haag. Enkele Joodse organisaties gaven aan dat ze zich hier oncomfortabel bij voelden. Kennelijk maakte dat de demonstranten die dit riepen niets uit. Israël was een 'terreurstaat' en een 'mislukt koloniaal project'. Iedereen die een probleem had met deze woorden stond 'aan de verkeerde kant van de geschiedenis'. Later heb ik overigens begrepen dat lang niet iedereen die deze zinssnede gebruikt vindt dat Israël van de kaart moet worden geveegd, maar in het begin kwam het wel zo op mij over en eerlijk gezegd vind ik het persoonlijk nog steeds niet zo prettig.

Ik zag het allemaal met lede ogen aan. Zeker toen dit ook voor mij persoonlijk gevolgen begon te krijgen. Mijn tijdlijn op sociale media veranderde in een plek waar mijn digitale vrienden elkaar verbaal afmaakten. De ene helft was zó pro-Israël dat ze geen enkele empathie konden opbrengen voor de Gazaanse burgerslachtoffers – "Gooi heel Gaza maar plat". De andere helft was zó pro-Palestijns dat ze de hele dag foto's van dode Gazaanse baby's postten met daarbij de tekst: "Dit is het ware gezicht van de Zionisten."

Zelf moest ik er ook aan geloven. Door sommige pro-Israël *hardliners* werd ik uitgescholden voor 'landverrader', 'Arabieren-vriendje' en 'naïeve trut'. Ze lachten me uit, want wat was ik dom geweest door al die jaren in de dialoog te geloven en meerdere malen op bezoek te gaan bij Palestijnen op de Westelijke Jordaanoever. De meest pijnlijke opmerking die ik kreeg kwam van pro-Israëliëse zijde: "Max draait zich om in zijn graf bij zoveel stupiditeit van zijn dochter. Als Hamas de kans krijgt pakken ze jou als eerste met je naïeve gelul over vrede."

Tegelijkertijd was het ook niet zo dat alle pro-Palestijnen blij met me waren. Integendeel. Uit die hoek werd ik uitgescholden voor 'vuile zionist' en 'kankerjood'. Sommigen meenden zelfs dat het jammer was dat 'Hitler zijn taak niet had volbracht' of hoopten 'dat mijn familie flink

had geleden in de gaskamer'. Het werd nog erger, want er kwamen bedreigingen aan mijn adres. Ik mocht niet meer in het openbaar optreden als er geen beveiliging aanwezig was, mijn naambordje ging van de deur en ook mijn zoontje bleef niet gespaard.

Een paar weken geleden schreef ik de volgende tekst in mijn dagboek. Een persoonlijk stukje dat ik graag u wil delen:

Ik open de deur van de slaapkamer. Ik heb net Max' tanden gepoetst, alle acht. Hij heeft zijn beentjes om mijn middel geslagen. Als we langs de spiegel lopen wijst hij naar zichzelf. "Wat een mooie baby," roep ik. Hij begint te stralen.

Ik trek zijn slaapzak aan met plaatjes van Takkie erop, het hondje uit Jip en Janneke. Ik kietel zijn buik. Hij giert het uit van het lachen. Wanneer hij uitgelachen is leg ik hem voorzichtig in bed. Hij lijkt niet door te hebben dat ik trillerig ben. Ik doe ook erg mijn best om dit te verhullen: ik doe extra vrolijk. Hij hoeft niet te weten wat zijn moeder wél weet. Eerder op de dag kreeg ik een melding binnen van een anoniem account op sociale media. "Ik zou mijn bek voortaan maar houden als ik jou was." las ik. "Je wil toch niet dat er iets gebeurt met dat schattige, zionistische zoontje van je?"

Meteen belde ik het kinderdagverblijf om te vragen of alles goed ging. Toen daar bevestigend op gereageerd werd drukte ik de leidinggevende op het hart dat zij en de pedagogische medewerkers Max NOOIT mogen meegeven aan iemand anders dan mijn vriend of mij. Vervolgens ging ik door met mijn dag, alsof er niets gebeurd was.

Max heeft geen zin om te gaan slapen en staat rechtop in zijn bedje. Hij klets honderduit in een taal die ik niet versta. 'Tata', 'boeteboeteboete. Ik ben niet zo scherp als normaal. Voor ik er erg in heb heeft Max mijn telefoon ergens vandaan gegrist en swipet nu druk over het touchscreen. Op de een of andere manier slaagt hij erin om mijn Spotify playlist te openen. Door de kamer klinkt *Klein*, het laatste liedje dat ik vandaag beluisterde.

Ik ben jouw gevallen speelgoedbeestje raper
Ik ben jouw niet te volgen babyhumor-grap
Ik ben jouw goeiemorgen kusje
Ik ben jouw broertje en jouw zusje
Ik ben jouw looprek bij je eerste stap

Dit lied brengt me altijd een paar decennia terug in de tijd. Gek genoeg kan bijna alles daar momenteel aanleiding toe geven. Op een dag vertelde mijn moeder me dat ze aanvankelijk geen kinderen had gewild; want hoe kon je een kind veilig houden in een wereld waar Auschwitz had bestaan? Ik denk dat ik een jaar of twaalf was toen ik dit hoorde en werd woest op mijn moeder. Waarom zat ze altijd met haar hoofd bij het verleden? Wij leefden nu! Ik was er! Dus waar was al dat theoretische geneuzel voor nodig? Ze legde me uit dat ik uiteindelijk juist heel gewenst was. Vanaf het moment dat ik bestond hield ze zoveel van me dat ze me tegen alles wilde beschermen. Dat heb ik gemerkt. Ik mocht nooit pijn hebben, daarom vond ze het eng als ik zwom, fietste, wild speelde of hondjes aaide. Ik zou immers kunnen verdrinken, vallen, mijn hoofd bezeren of gebeten worden. Dat maakte me op z'n zachtst gezegd niet een erg weerbaar kind. Uiteraard had ik me voorgenomen om dit bij mijn

zoon helemaal anders te doen. En dat probeer ik ook. Maar ik vraag me wel eens af in wat voor wereld hij terechtgekomen is.

*Ik ben de wieg waarin je uren ligt te soezen
Ik ben het liedje dat je rustig slapen doet
Ik ben de vinger in je handje
Ik ben de bijtring voor je tandje
Ik ben het eerste woordje dat je leren moet*

Max heeft de gordijnen ontdekt. Hij trekt ze open met alle kracht die hij in dat kleine lijfje heeft. Hij staart naar buiten en zwaait naar niemand in het bijzonder. Dan merkt hij de bloesem op, die recht voor het raam staat.

“Booooooooooooooooooom,” roept Max hard.

“Goed zo Max,” zeg ik. “Dat is een boom, ja”.

“Booooooooooooooooooom.” roept hij nogmaals.

*En jij hoeft alleen maar klein te zijn
Da's alles wat jij hoeft
Jij hoeft alleen maar mijn te zijn
Klein, klein, klein*

Hoe grimmiger het werd, hoe vaker ik me begon af te vragen of ik inderdaad te naïef was geweest met die dialoog. Laat ik vooropstellen dat ‘de dialoog’ een heel verkeerd imago heeft. Men denkt vaak dat het slappe hap is, dat je elkaar daar alleen maar knuffelt, hand in hand langs een kampvuur danst en theedrinkt. Daar klopt helemaal niets van. Tijdens de dialogen die ik voerde waren er dikwijls (politieke) meningsverschillen en soms ging het er keihard aan toe. Maar we praatten tenminste wél met elkaar en traden elkaar tegemoet met respect. Dat was nu totaal anders. Sommige mensen die ik door de dialoog had ontmoet – waaronder individuen die ik als goede vrienden was gaan beschouwen – wilden me niet meer zien. Dit was volgens hen het moment om kleur te bekennen: als ik niet volledig afstand zou nemen van ‘de kwaadaardige zionistische entiteit’.

In een ultieme poging om de dialoog toch nog levend te houden, vertelde ik aan iemand die ik hoog had zitten over mijn familiegeschiedenis. Ik weet dat het kan helpen om persoonlijke verhalen te delen. Het is namelijk moeilijker om elkaar te haten vanwege politieke geschillen of meningsverschillen als je iemand ook als mens kent in plaats van louter als ‘vertegenwoordiger’ van een gedachte of groep. Juist daarom vertrouwde ik hem toe dat bijna mijn hele familie is uitgemoord tijdens de Holocaust en dat Israël voor mij daarom altijd als een soort ‘verzekeringpolis’ had gevoeld. Mijn tante werd geboren in 1933 in Berlijn. Na Kristallnacht vluchtten ze met haar ouders en zusje naar Den Haag. Zij en haar zusje overleefden de oorlog door onder te duiken, maar hun ouders werden vermoord. Na de oorlog adopteerden mijn opa en oma, nog geen 25 jaar oud en net terug uit Zwitserland, de twee meisjes. Hoewel ze het goed had bij mijn grootouders, wilde mijn tante niet in Europa blijven en in 1954 emigreerde ze naar Israël. Daar stichtte ze een nieuwe familie en... (hier ben ik erg trots op) werd ze actief binnen de vredesbeweging. Mijn gesprekspartner keek me aan en zei: “Dus je tante woont al bijna 70 jaar op gestolen land? Dan is zij ook een

oorlogsmisdadiger.” En: “Waarom beginnen jullie toch altijd weer over de Holocaust? Zelf zijn jullie geen haar beter.”

Inmiddels zijn we alweer zeven lange maanden verder. Hier raken we steeds verder van elkaar verwijderd, dáár gaan de gevechten maar door en door. Ik vraag me af waar Netanyahu in ‘s hemelsnaam mee bezig is. Hoeveel Palestijnse burgerdoden moeten er nog vallen? Hoeveel onschuldige kinderen? 30.000? 50.000? 100.000? Waar moeten de bijna 2 miljoen Gazaanse vluchtelingen heen? Wat gaat er gebeuren in Rafah? En wat te denken van de hongersnood? In Gaza zijn mensen veroordeeld tot het eten van kippenvoer en gras. En hoe moet het met de verwoeste gebouwen? Of het toenemende geweld door kolonisten op de Westelijke Jordaanoever? Waar houdt dit op? Dit is niet het Israël waar ik altijd van gehouden heb. Ik noemde Israël altijd ‘mijn tweede thuis’. Maar hoe kan ik me daar nog thuis voelen met dit soort walgelijke politici aan het roer?

Tegelijkertijd raakt het me ook dat er nog maar relatief weinig aandacht is voor de 1200 Israëli’s die op 7 oktober werden vermoord, de vrouwen die werden verminkt en verkracht, de gijzelaars die nog altijd gevangen worden gehouden door Hamas – als ze nog in leven zijn. Elke dode, van welke kant dan ook, is er een teveel. Mijn totale afkeer van de Israëlische regering betekent dus niet dat ik er begrip voor kan opbrengen als mensen openlijk twifelen aan Israëls bestaansrecht of zeggen dat ‘de Joden maar moeten terugkeren naar Europa of waar ze dan ook vandaan komen’.

Twee kanten lopen in mijn oren te schreeuwen dat ik een keuze moet maken. Maar dat weiger ik, want waarom zou ik moeten kiezen? Ik ben zowel pro-Israël als pro-Palestina. Volgens sommigen kan dat niet, maar ik zie niet in wat daar zo gek aan is. Ik ben namelijk voor vrede. Vaak krijg ik te horen dat ik niet uitgesproken genoeg ben. Dat ik voor de laffe, middenweg kies. Dat nuance gemakzuchtig is, omdat je dan geen kleur hoeft te bekennen – paradoxaal genoeg komt ook deze kritiek weer van beide kanten. Ik ben het daar hartgrondig mee oneens. Het is een misverstand dat je apathisch bent wanneer je voor nuance pleit. Ik zie het zelfs als een vorm van activisme. Het meest radicale wat je kunt doen is ‘de ander’ namelijk een hand geven. Er zijn zoveel mensen die het belangrijk vinden om naar beide kanten te kijken en ook iets willen doen tegen de toenemende polarisatie. Ze weten alleen niet precies wat en zijn vaak niet verenigd. Zij worden ook wel ‘het stille midden’ genoemd. Eigenlijk vind ik dat een oneerbiedige term. Misschien hebben deze mensen geen podium, dat betekent absoluut niet dat hun mening er niet toe doet. Ik zou dan ook willen pleiten om deze term te veranderen in het ‘radicale midden’. Een soort derde weg, een groep die bestaat uit mensen die zowel pro-Israël als pro-Palestina is. Dat klinkt misschien tegenstrijdig, maar is dat helemaal niet. Sterker nog: wanneer je daadwerkelijk voor vrede bent is dat de enige logische conclusie.

Sinds afgelopen november is het politieke landschap ook in Nederland veranderd, met de monsterzege van de PVV bij de laatste verkiezingen. Daags na de verkiezingsuitslag kwam ik een buurvrouw tegen: “Je zult wel blij zijn met de winst van Wilders”, constateerde ze. “Hoe komt u daarbij?” vroeg ik verbaasd – iedereen die mij kent weet wel dat ik niet de allergrootste Wilders-aanhanger ben. “Nou, Wilders is toch voor jullie?” “Jullie?” “Ja, jullie, de Joden?”

Als we zo simplistisch gaan denken, en alleen nog rekening houden met ons (zogenaamde) eigen belang, hebben we nog een hele lange weg te gaan. Ik ben blij dat er eindelijk maatregelen worden getroffen tegen het oploeiende antisemitisme. En dat het serieus genomen wordt. Uit eigen ervaring weet ik helaas dat het nodig is.

Tegelijkertijd maak ik me ernstige zorgen over het feit dat sommige politici dit gebruiken om groepen tegen elkaar uit te spelen. Ik ben er als Joodse vrouw niet bij geholpen als anderen over mijn rug worden gediscrimineerd. Ook ben ik er niet bij gebaat als het demonstratierecht voor pro-Palestina demonstranten wordt ingeperkt. Natuurlijk moeten de excessen, zoals we die zagen bij de opening van het Nationale Holocaustmuseum en de bezetting van de Universiteit van Amsterdam, hard worden aangepakt. Maar over het algemeen hebben we in deze oververhitte tijden nu vooral belang bij de-escalatie en verbinding. Dus hoe groot mijn scepsis nu ook is, óóit zullen we weer met elkaar aan tafel moeten. Elkaar in de ogen kijken. 'De ander' weer als mens beschouwen. En inzien dat de pijn van de een niet 'erger' of 'meer legitiem' is dan de pijn van iemand anders. Pijn is ten slotte gewoon pijn.

Op momenten dat ik cynisch dreig te worden sta ik stil bij Vivian Silver. Deze Canadees-Israëlische zeventiger woonde in kibboets Be'eri en werd op 7 oktober vermoord door Hamas. Het duurde vijf weken voordat haar lichaam geïdentificeerd kon worden. Vivian zette zich decennialang in voor vrede tussen Israël's en Palestijnen. Zo bracht ze zieke kinderen uit Gaza naar ziekenhuizen in Jeruzalem. Na haar dood en de bombardementen die daarop volgden hadden haar mede-vredesactivisten – een groep Joodse en Arabische vrouwen – zich gemakkelijk kunnen laten opslokken door wraakgevoelens of rancune. Maar dat gebeurde niet. Ze besloten door te gaan met hun activiteiten en kozen daarmee voor hoop.

Net zo hoopgevend vind ik het verhaal van de Joodse Aya Meydan en de Arabische Ismail Alkrenawi. Op de ochtend van 7 oktober was Aya vroeg opgestaan voor een fietstocht. Ze was de poort van haar kibboets Be'eri nog niet uit of de raketten vlogen letterlijk over haar hoofd. Hisham, een Arabische ober van de plaatselijke cafetaria, rende op haar af en waarschuwde dat er Hamas-militanten in de buurt waren. Samen verstopten Aya en Hisham zich in de bosjes. Daar belde Hisham zijn familie in de bedoeïenen-stad Rahat. Hishams neef Ismail twijfelde geen seconde en maakte zich klaar om zijn neef te gaan halen. Onderweg vond hij talloze lijken op het asfalt. Ook zag hij een grote groep jongeren op de vlucht. Ze kwamen van het Supernova Festival. Ismail besloot zoveel mogelijk van deze jongeren in veiligheid te brengen, voordat hij zijn neef zou bevrijden. In totaal redde hij meer dan veertig feestgangers. Toen Aya en Hisham eenmaal veilig in Ismails jeep zaten, werd Ismail aangehouden door het Israëlische leger. Hij kreeg meerdere wapens op zich gericht. De soldaten dachten dat hij een Hamas-militant was die Aya wilde gijzelen. "Niet schieten idioten," schreeuwde Aya. "Dit is geen terrorist, maar een held. Ik heb mijn leven aan hem te danken." Misschien lijkt dit slechts een druppel op een gloeiende plaat, niet meer dan een enkel lichtpuntje. Volgens mij is het veel meer dan dat. Een bekende uitspraak uit de Thora luidt niet voor niets: 'wie één mens redt, redt de hele wereld'.

Wie één mens redt, redt de hele wereld. Dat was ook mijn vaders levensfilosofie. Als mens en als journalist was hij jarenlang betrokken bij alles wat er tussen Israël en de Palestijnen gebeurde. Ooit ging hij zelfs op bezoek bij PLO-leider Yasser Arafat – en kreeg prompt

Arafats babydochter Zahwa op schoot. Een paar dagen voor zijn dood gebeurde er iets wat ik nooit zal vergeten. Doordat hij nogal wat morfine kreeg, had hij last van hallucinaties. De dokter had mijn moeder en mij op het hart gedrukt dat we het beste in die fantasiewereld konden meegaan, anders werd het te verwarrend voor hem.

“Natascha,” riep mijn vader vanuit de slaapkamer.

Ik snelde naar hem toe: “Ja pap?”

Hij probeerde rechtop te gaan zitten in bed: “Ik moet naar het toilet”.

Ik liep kordaat op hem af en wilde hem vastpakken onder zijn oksel, zoals ik van de thuiszorg had geleerd.

Hij deinsde terug. “Niet doen,” fluisterde hij. Zijn stem klonk angstig.

“Je moet toch naar het toilet, pap?”

Hij knikte. “Ja, maar dat kan niet, want ze staan in de gang.”

Ik trok mijn wenkbrauwen op: “Wie staan in de gang?”

Mijn vader maakte driftige gebaren richting de deur: “De soldaten”.

Het voelde vreemd, maar ik deed wat me was aangeraden: “Welke soldaten dan, pap?”

Hij keek me aan alsof ik oliedom was: “Israëlische en Palestijnse natuurlijk.”

In zijn hoofd was hij weer bij een van de *checkpoints* die hij talloze keren was overgestoken voor reportages en interviews op de Westbank of in Israël.

Ik slikte een keer voordat ik antwoord gaf: “O, echt? Moet ik anders eventjes gaan kijken?”

Hij knikte enthousiast. Maar toen ik de deur opendeed riep hij me nerveus na: “Wel voorzichtig doen hoor schoonheid.”

Ik bleef vier minuten op de gang; ik aaide de kat en speelde met mijn telefoon. Daarna ging ik terug.

“En?” Hij keek me hoopvol aan.

“Ik heb met ze gepraat,” verklaarde ik. “Ze hebben beloofd om niets te doen als jij erlangs moet.”

Mijn vader begon te sputteren: “Ze kunnen zoveel zeggen, maar die mensen houden zich nooit aan hun woord. Ze schieten op elkaar om het minste of geringste. Waarom kunnen ze niet gewoon naast elkaar leven?”

Ik zuchtte: “Dat weet ik niet pap, maar het lijkt me vrij urgent dat je nu naar het toilet gaat. Kom op, geef me een arm.”

Hij liet zich terugvallen op zijn matras: “Ik durf echt niet, lieverd.”

Ik voelde me wanhopig worden: “Alsjeblieft, je moet plassen, dat kan toch niet in bed?”

Mijn vader richtte zich half op, glimlachte en zei: “Maak je geen zorgen schat. Ik ga wel plassen als het vrede is.”

De laatste maanden denk ik dus vaak aan mijn opa en mijn vader. Zoals eerder gezegd mis ik hen en heb ik vaak de behoefte om advies bij hen in te winnen. Op andere momenten denk ik juist dat het beter is dat ze dit allemaal niet meer hoeven mee te maken. Ik denk werkelijk dat de oorlog en de polarisatie die dit tot gevolg heeft in Nederland hen zouden verscheuren. En toch blijven zij mij ook vandaag, misschien juist vandaag, inspireren. Want weet u nog wat mijn opa zei? “Zie ieder mens als een individu en niet als onderdeel van een groep.” Zijn opmerking kwam natuurlijk voort uit zijn eigen ervaringen als Jood tijdens de Tweede Wereldoorlog. Maar ik weet zeker dat hij het niet exclusief over Joden had. Hij had het net zo goed over vluchtelingen, moslims of welke minderheidsgroep dan ook. Mijn vader voegde daar later een even belangrijke les aan toe. Als ik weer eens verwickeld raakte in verhitte maatschappelijke debatten en niet goed wist hoe ik daarop moest reageren,

fluisterde hij: "Tascha, houd je hart zacht." En dat is precies wat ik doe en altijd zal blijven doen. Ook als mensen mij monddood proberen te maken. Haat beantwoord je namelijk niet met haat. Een zacht hart is veel sterker.